

УДК 373.2.011.3-053.4:74]:741.02(477)(043.2)

Микуліна А.К.,
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівський державний університет
Кампов А.В.,
здобувач вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
ОС «Бакалавр»
Мукачівський державний університет

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКИХ ДЕКОРАТИВНИХ РОЗПИСІВ НА ДЕКОРАТИВНЕ МАЛЮВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Визначним засобом збагачення духовного світу людини є мистецтво. Особливо важливе прилучення до нього в дошкільному віці, коли формуються передумови естетичного ставлення до навколишнього, ціннісні орієнтири, основи творчих здібностей, художнього смаку. Народне мистецтво розкриває перед дітьми багатство культури народу, допомагає засвоїти традиції, які передаються з покоління в покоління, вчить розуміти і любити прекрасне, прилучає до праці по законам краси.

Народне мистецтво доступне дитячому сприйняттю, так як несе в собі зрозумілий дітям зміст, який конкретно в простих, лаконічних формах розкриває дитині красу оточуючого світу. Художні твори виготовлені народними умільцями завжди відображають любов до рідного краю, вміння бачити і розуміти навколишній світ. Прилучення дітей до народного мистецтва здійснюється через гарний інтер'єр дитячого садка, групової кімнати, в оформлення яких включають твори народного мистецтва.

У навчально-виховній роботі використовується життєрадісний барвистий український декоративний розпис як самостійний вид декоративного мистецтва. Розпис – це не тільки прикраса, а й своєрідна символічна мова народного мистецтва.

Найбільшого поширення декоративні розписи набули на Дніпропетровщині у селі Петриківка, де розмальовували скрині, столи, посуд. Петриківський декоративний розпис нині відомий далеко за межами нашої країни. Розвивався він у вигляді стінопису та декору речей хатнього вжитку. Із покоління в покоління передавалися традиції розпису, самотнього, переважно рослинного орнаменту, який щодалі все більше удосконалювався.

Чимало педагогів, учених, художників і мистецтвознавців вивчали й аналізували український петриківський розпис. Професор Е.А.Антонович, що чимало працював над дослідженням в області декоративного мистецтва, рекомендує послідовне вивчення з дітьми техніки петриківського розпису, досягнення ними навичок, шляхом багаторазового виконання його елементів аж до ґрунтовного їхнього засвоєння [1].

Декоративне малювання у ЗДО – це малювання різних орнаментів за допомогою фарб, олівців, пальців (як у петриківському розпису) на площині паперу. Декоративне малювання сприяє всебічному розвитку дитини дошкільника.

Під час навчання декоративним видам діяльності діти набувають знань, розширюють свій кругозір: у них поглиблюються такі психічні процеси як відчуття, сприймання, збагачується мова. Діти засвоюють кольори, які використовують для даного зображення, набувають уміння розрізнати побачене. Самостійність виконання декоративних робіт дітьми дає можливість виховувати у них охайність, самостійність, уміння цінувати творчі здобутки своїх товаришів.

Програмою занять з декоративних видів діяльності у дошкільному закладі передбачені такі завдання у навчанні дітей:

1. Розвивати естетичне сприйняття при безпосередньому ознайомленні з творами декоративного мистецтва – розписом.
2. Вчити дітей розуміти значення і красу декоративного малювання.

3. Вчити композиції візерунків на папері різної форми, на об'ємних та площинних предметах.

4. Вчити гармонійно поєднувати кольори та їх відтінки у декоративному малюванні.

5. Оволодіти технічними прийомами декоративного малювання.

6. Вчити виконувати колективні роботи, складати панно з окремих декоративних візерунків за мотивами петриківського розпису [1].

Всі ці завдання здійснюються протягом чотирьох років – у молодшій, середній, старшій групах.

При здійсненні програмних вимог у ЗДО значне місце відводиться ознайомленню дітей з творами петриківського розпису та іншим видам декоративного малювання.

Програмою передбачено ознайомлення дітей з кольорами характерними для українських розписів. Дітям розказують, як петриківські майстри виготовляли фарби. Ознайомить їх із малюнками, які малювали відомі майстри в Україні. Українське народне декоративне мистецтво характеризує яскравість і багатство кольорів, гармонійність або контрастність кольорових поєднань, чіткість і продуманість форми, простота композиції. Складова частина орнаменту багатьох видів українського декоративного мистецтва – рослинні мотиви [2].

У декоративному малюванні та видах діяльності основна увага приділяється вмінню дітей гармонійно поєднувати кольори, їх відтінки у візерунку, умінню добирати певні кольорові поєднання відповідно кольору фону. Дітей дошкільного віку вчать прийомам декоративного малювання. За мотивами петриківського розпису, діти вчаться техніці малювання: широкі прямі лінії, мазки у різному положенні, крапки, круги, кільця. Малюють нескладні елементи петриківського розпису: гроно винограду, калини, ягоди, малини.

Дітей також вчать різних елементів: «цибулинка», мазок «зернятко», вільний перехідний мазок, кругленькі мазки.

Працюючи з дітьми старшої групи, вивчають вплив українського розпису на декоративне малювання, для цього ознайомлюють дошкільників з петриківським розписом і навчити створювати декоративні малюнки за його мотивами. При підготовці до занять з декоративного малювання враховують емоційне сприймання композицій та орнаментів полегшується, якщо показувати їх на знайомих предметах. Окремі зразки розглядають з невеличкими групами дошкільників безпосередньо перед заняттями.

У бесідах з використанням творів декоративного мистецтва ставлять такі головні завдання: викликати у дітей інтерес до петриківського розпису, виховувати естетичне ставлення до нього, пробуджувати любов до народних умільців.

Ознайомлюючи дітей зі зразками петриківського розпису, звертають увагу на розмаїття форм, композицій, на поєднання кольорів, найбільш характерних для українських розписів. Дітям розповідають, що в старовину люди прикрашали свої житла — на стінах, печях малювали квіти, листя, пуп'янки, бутони. Дехто й зараз це робить, та загалом різноманітні красиві узори й композиції малюють на папері, виробих з дерева (коробочках, тарілках).

У груповій кімнаті влаштовують виставку українського розпису та робіт, виконаних самими дітьми з декоративного малювання. Старші дошкільники залюбки беруть участь у їх оформленні. Відвідування цих виставок проводиться невеличкими групами і завершується бесідами за запитаннями дітей. Експонати розміщуються на полицях, столах, щоб малим було зручно розглянути їх зблизька. Діти самостійно можуть розглядати твори українського народного розпису, а потім розказувати про побачене.

У подальших бесідах з дітьми розповідають про народних майстрів, називають їх і використовувані ними матеріали, нагадують, що готові вироби стають окрасою приміщень або подарунками-сувенірами. Старших дошкільників ознайомлюють з роботами деяких відомих народних художників, які створили свої відомі твори — Т. Пати, Я. Пилипенко, Н. Білокінь [2]. Так у дошкільників виховується повага до творців справжньої краси, пробуджується гордість за свій рідний край з його чудовими художніми традиціями.

Хороший результат дає і організація сюжетно-рольової гри «Ярмарок». До підготовки

можна залучити всіх дітей: запропонувати прикрасити чи розписати, розмалювати різноманітні форми і все це красиво розмістити на полицках, столах. Дошкільники самі можуть розподілити ролі, продавці скласти цікаві розповіді про виставлені вироби.

У старшій групі перед заняттями з малювання проводять бесіду про українські народні розписи, розказують про майстрів. Зразки народного мистецтва були у кімнаті і час від часу їх поповнювали.

Розгляд викликає у дітей приємні відчуття, повагу до праці народних умільців, бажання і самим створювати прекрасне. Підбирають простий орнамент для зразка, що складається з 2-3-х елементів, які чергуються за кольором і формою. Спочатку виділяють один елемент (листя) розглядають їх і вчать малювати дітей. Листя у петриківському розписі зубчасте, барвисте. Під час малювання листя можна використати різні технічні прийоми – вільний мазок, обвідні лінії, перехідний мазок.

На наступному занятті ознайомлюють та вчать малювати квітку за петриківським розписом. Звертають увагу на те, що квітка яскрава, барвиста, наприклад соняшник чи калина, троянда. Пропонують дітям самостійно намалювати за петриківським розписом свої фантастичні квіти.

Організуючи діяльність дітей, збагачують їх потрібними знаннями, використовуючи при цьому різні методи і прийоми. З цією метою використовують метод спостереження, яке дає можливість збагатити дітей яскравими уявленнями про навколишню природу — це різноманітні рослинні форми — квіти, ягоди, листя, бутони та інше. Розглядаючи барвисті квіти, листочки, вчать дітей помічати їх забарвлення, форму окремих пелюсток, листочків, навчає порівнювати їх між собою, поєднувати ці форми в букети, бачити красу кожної квітки, завитка, листочка [3].

Кращим матеріалом для розглядання і використання в декоративному малюванні є твори декоративного мистецтва. Під час розглядання творів декоративного мистецтва допомагають дітям виділити елементи орнаменту (квіти, бутони, листя завитки), кольорове поєднання, композицію, ритм. Напередодні занять розглядають ті предмети, за якими створюватимуться декоративні візерунки, які треба буде відтворити у малюнку.

Ознайомлюючись з петриківським розписом, можна показувати дітям і більш складні малюнки, ніж ті, які дають для виконання, з метою збагачення уяви. Зміст спостережень повинен бути доступний дітям. Треба навчити дітей помічати красиві речі в дитячому садку, вдома. У різних вікових групах дітям дається різний обсяг знань про петриківський розпис.

Знання дітей про петриківський розпис і практичні вміння та навички з декоративного малювання закріплюють й у самостійній художній діяльності.

Як показує робота у ЗДО дітей цікавлять розписи народних майстрів, вони залюбки слухають історію виникнення, про народних майстрів, вміють описувати предмети українського розпису, які квіти намальовані. Отримані знання використовують під час декоративного малювання. Цьому сприяє послідовна і систематична робота а також використання різноманітних методів та прийомів навчання: розгляд творів мистецтва, бесіди, показ і пояснення про процесу виконання малюнка, використання ігрових прийомів, аналіз дитячих робіт.

Систематичні заняття з декоративного малювання і збагачення дитячих уявлень про твори українського розпису призводить до того, що задуми дітей стають більш самостійними, а в декоративних малюнках діти проявляли творчість, з'явилась здібність знаходити різні варіанти створення рослинних мотивів.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі./ А.М. Богуш, Н.В. Лисенко – К.: Вища школа, 2003.- 206с.
2. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис./ М.А Кириченко - К.: Знання - Прес, 2006. - 228 с.
3. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посібн. для дошкільн. закл. – Львів: Оріяна-Нова, 2008. – 208с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>